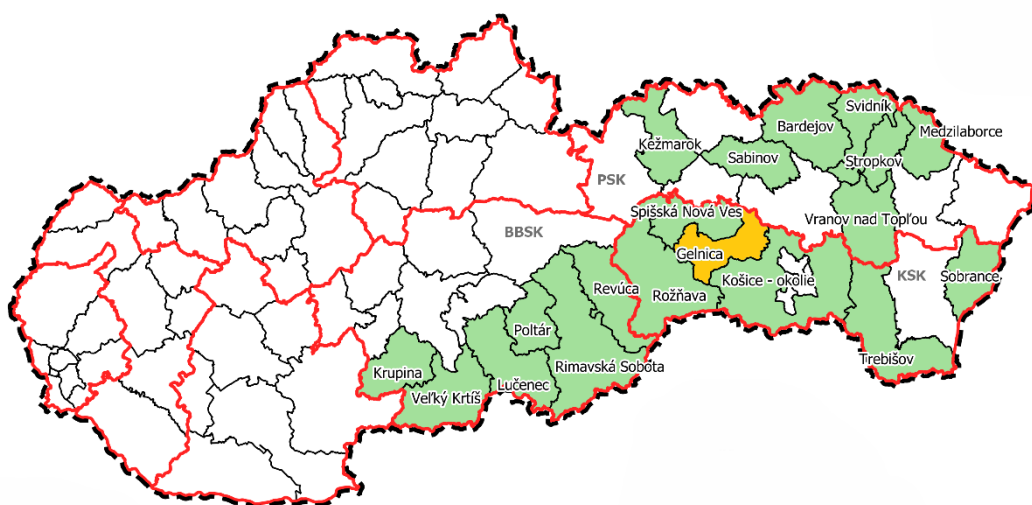

Plán rozvoja prioritného okresu

Gelnica

platný a účinný na obdobie

od roku 2026 do roku 2028

Prerokovaný riadiacim výborom prioritného okresu dňa: 26. 08. 2026

Schválený Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky dňa: 08. 09. 2026

Obsah

Úvod	3
1. Analýza hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu	4
1.1. Analýza sociálno-ekonomickej oblasti	5
1.2. Analýza demografického stavu	9
1.3. Analýza prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám	13
1.4. Zhrnutie kľúčových problémov a rozvojových potrieb	17
2. Impulzy k vypracovaniu plánu rozvoja	22
3. Návrh aktivít a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia plánu rozvoja	24
3.1. Súlad so strategickými dokumentmi	24
3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít plánu rozvoja	24
3.3. Aktivity plánu rozvoja	24
4. Merateľné ukazovatele plánu rozvoja	26
5. Očakávané výsledky, monitorovanie a hodnotenie dosiahnutého pokroku	27
5.1. Časový harmonogram realizácie plánu rozvoja	27
5.2. Možnosti financovania plánu rozvoja	27
5.3. Gestori a spôsob monitorovania	27
5.4. Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ	27
6. Prílohy	27

Úvod

Plán rozvoja prioritného okresu Gelnica (ďalej len „*plán rozvoja*“) je strednodobý strategický dokument vypracovaný v súlade s ustanovením § 2 písm. d) v spojení s § 4 a nasl. zákona č. 271/2025 Z. z. o podpore prioritných okresov (ďalej len „*zákon o prioritných okresoch*“) a na základe metodického usmernenia vydaného Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (ďalej len „*MIRRI SR*“).

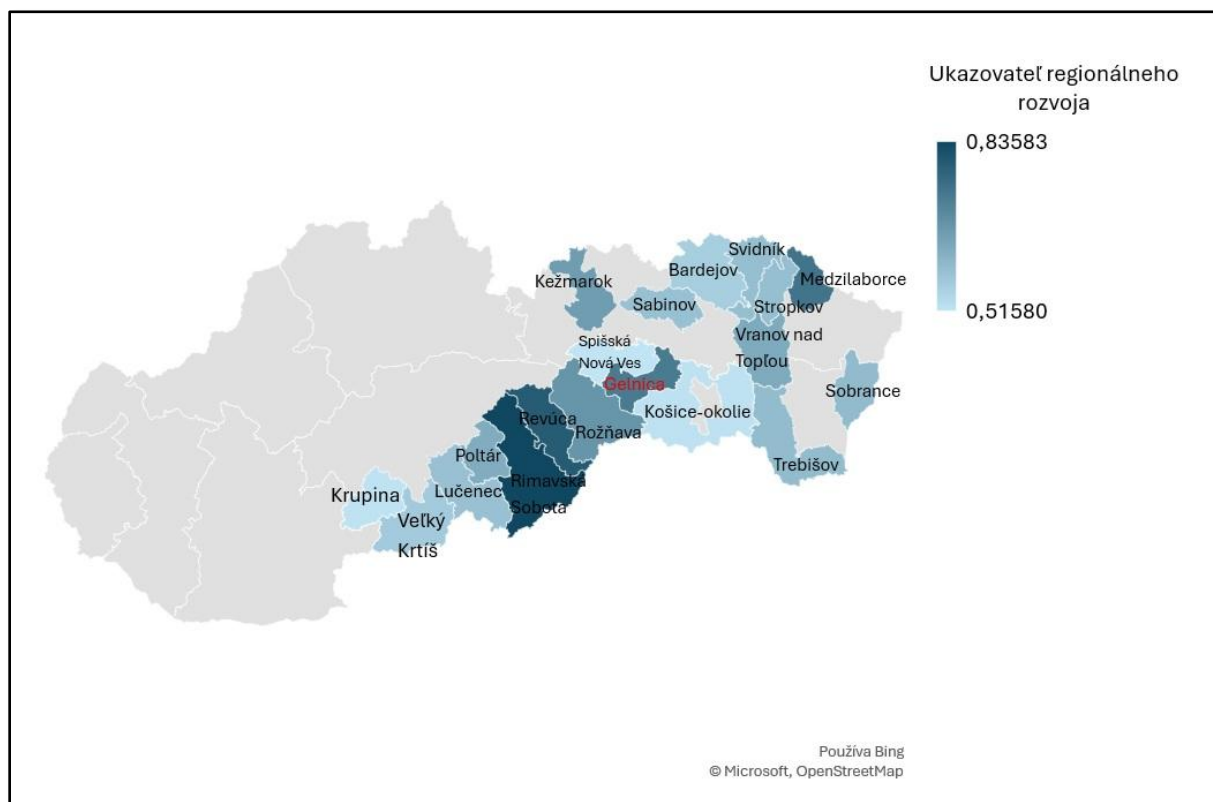
Hlavným cieľom plánu rozvoja je prostredníctvom komplexných štrukturálnych opatrení a aktivít zameraných na hospodársky, sociálny, environmentálny rozvoj prioritného okresu, systémovú tvorbu rozvoja regiónu, rozvoj konkurencieschopnej hospodárskej činnosti a súvisiacej zamestnanosti, na zlepšovanie sociálno-ekonomického, environmentálneho a demografického vývoja, motivujúceho prostredia pre zotrvanie v okrese alebo návrat do neho, prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám prioritného okresu, zlepšovať hodnoty ukazovateľa regionálneho rozvoja¹ (ďalej len „*URR*“), zvyšovať kvalitu života obyvateľov a znižovať regionálne disparity v rámci prioritného okresu ako aj medzi okresmi navzájom.

Plán rozvoja vychádza z analýzy potrieb a potenciálu prioritného okresu a je výsledkom participatívneho procesu zástupcov prioritného okresu a MIRRI SR, založenom na objektívnych analytických ukazovateľoch, potrebách regionálnych subjektov a dopyte obyvateľov či návštevníkov prioritného okresu.

¹ Podľa § 2 písm. c) zákona o prioritných okresoch sa ukazovateľom regionálneho rozvoja rozumie kompozitný ukazovateľ, ktorým sa hodnotí miera regionálneho rozvoja okresu na základe čiastkových ukazovateľov a špecifických ukazovateľov okresu v sociálno-ekonomickej oblasti, demografickom stave a v prístupe k verejnej infraštruktúre a základným službám.

1. Analýza hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu

Mapa prioritných okresov podľa URR

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

Mapa znázorňuje všetkých 19 okresov, ktoré sú podľa zákona o prioritných okresoch a vyhlášky MIRRI SR č. 274/2025 Z. z. o počte prioritných okresov, o výpočte ukazovateľa regionálneho rozvoja a zverejňovaných údajoch v oblasti prioritných okresov (ďalej len „vyhláška“) od 1. januára 2026 zaradené medzi prioritné okresy.

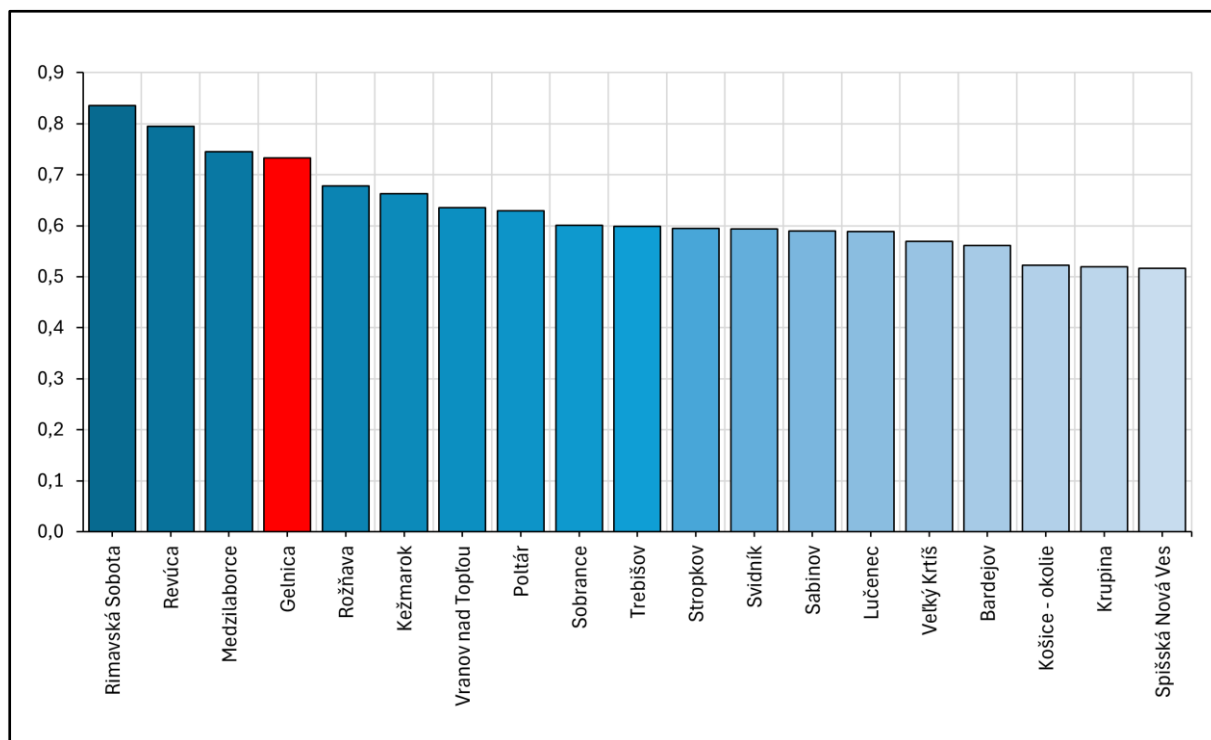
Prioritné okresy sú na mape vyznačené farebne na základe hodnoty URR, pričom okres s najvyššou (najhoršou) hodnotou URR je označený najtmavšou farbou.

Hodnota URR prioritného okresu Gelnica v čase zaradenia medzi prioritné okresy je **0,73247**, čo ho zaraďuje medzi okresy s horšou hodnotou URR spomedzi ostatných prioritných okresov.

V zozname vybraných okresov² platnom na obdobie od 1. januára 2026 do 31. decembra 2028 sa okres Gelnica nachádza na **4. mieste**.

² Podľa § 2 písm. b) zákona o prioritných okresoch sa zoznamom vybraných okresov rozumie zoznam okresov okrem okresov krajských miest, zoradených zostupne na základe hodnoty URR.

Poradie prioritných okresov podľa URR

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

URR tvoria čiastkové a špecifické ukazovatele v troch oblastiach:

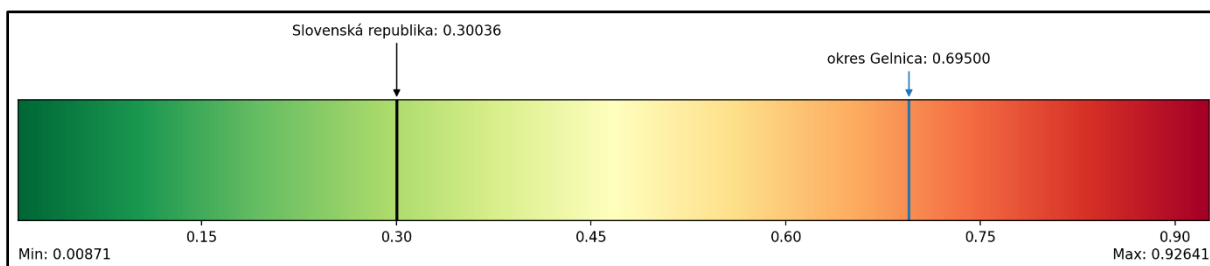
- sociálno-ekonomická
- demografia
- prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám

1.1. Analýza sociálno-ekonomickej oblasti

A. Hodnota čiastkového ukazovateľa

Okres Gelnica sa v rámci čiastkového ukazovateľa za sociálno-ekonomickú oblasť v zozname všetkých okresov Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) nachádza na **7. mieste**, pričom hodnota tohto ukazovateľa je **0,69500**.

Hodnota čiastkového ukazovateľa za sociálno-ekonomickú oblasť prioritného okresu Gelnica - grafické zobrazenie

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

Čiastkový ukazovateľ za sociálno-ekonomickú oblasť sa vypočíta na základe troch špecifických ukazovateľov, ktorými sú:

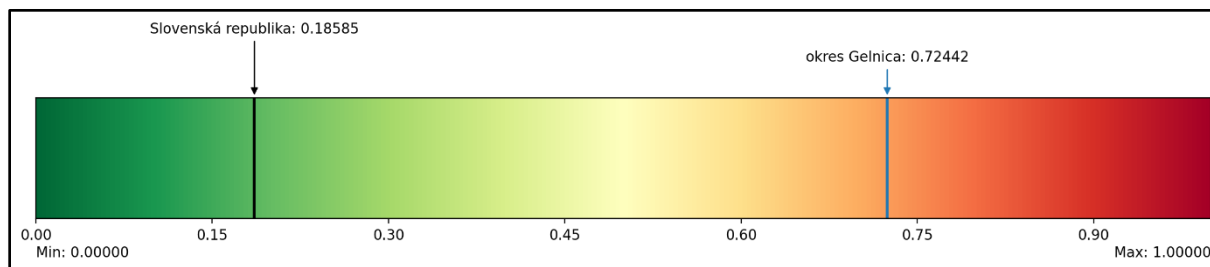
- (i) podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi³ z počtu obyvateľov;
- (ii) podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku a
- (iii) priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca.

B. Hodnoty špecifických ukazovateľov

B.1. *Hmotná núdza* (podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov“ sa prioritný okres nachádza na **4. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota ukazovateľa je **0,72442**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov“ - grafické zobrazenie

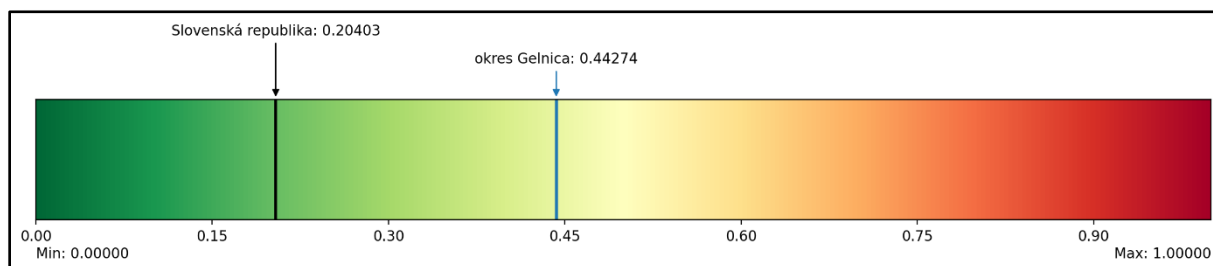
Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.2. *Miera nezamestnanosti* (podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku“ sa prioritný okres nachádza na **16. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,44274**.

³ Zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku“ - grafické zobrazenie

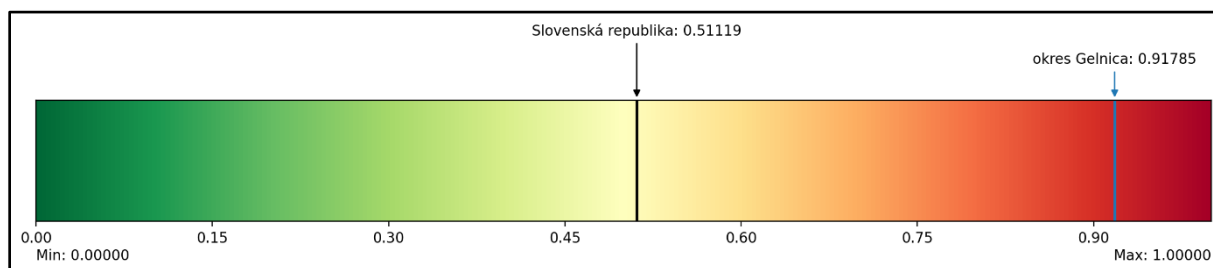

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.3. Príjmová situácia a životná úroveň (priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca)

V rámci špecifického ukazovateľa „priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca“ sa prioritný okres nachádza na **6. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,91785**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca“ - grafické zobrazenie

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

C. Analýza špecifických ukazovateľov sociálno-ekonomickej oblasti

Čiastkový ukazovateľ sociálno-ekonomickej oblasti zaradil okres Gelnica na 7. najhoršiu pozíciu spomedzi všetkých okresov Slovenska. V rámci troch sledovaných čiastkových ukazovateľov ide o druhý najhorší výsledok, a teda o druhý najvýraznejší faktor negatívne ovplyvňujúci celkové postavenie okresu Gelnica a jeho rozvoj.

Negatívnu hodnotu čiastkového ukazovateľa ovplyvňujú všetky tri špecifické ukazovatele, ktoré vstupujú do jeho výpočtu. Najvýraznejšie sa na tom podieľa, a teda negatívne hodnoty vykazuje **ukazovateľ hmotnej núdze**. Pri celoslovenskom porovnávaní okresov prostredníctvom ukazovateľa Podielu počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov, sa okres Gelnica umiestnil na 4. najnižšej priečke, keďže hodnota tohto ukazovateľa je 9,77%.

Hodnota tohto ukazovateľa poukazuje na **ťažkú príjmovú situáciu a životnú úroveň**. V okrese Gelnica s počtom obyvateľov 31 736 (Zdroj: DATAcube), predstavuje 3100 osôb. Uvedené skutočnosti poukazujú na vysokú mieru koncentrácie chudoby, keďže vysoký podiel osôb v hmotnej núdzi má vplyv na kúpyschopnosť obyvateľstva, oslabuje miestny dopyt a v konečnom dôsledku tak tlmí rozvoj podnikateľského prostredia, čím prispieva k pretrvávaniu nepriaznivého sociálno-ekonomickeho cyklu.

Nepriaznivú sociálno-ekonomickú situáciu potvrdzuje aj **miera nezamestnanosti** v okrese Gelnica, ktorá bola v roku ustanovenia okresu za prioritný okres na úrovni 5,71 % , t. j. 1553 osôb (Zdroj: ÚPSVaR). K faktorom negatívne ovplyvňujúcim zamestnanosť miestneho produktívneho obyvateľstva patria nedostatočné podnikateľské prostredie, obmedzená ponuka pracovných príležitostí a taktiež štruktúra uchádzačov o prácu. Evidovaní uchádzači o prácu majú priemernú vekovú hranicu 42 rokov (Zdroj: ÚPSVaR) a až 1 001 osôb, t. j. 64,5 % (Zdroj: ÚPSVaR) z nich pred zaevidovaním na Úrade práce sociálnych vecí a rodiny nebolo ekonomicky aktívnych. Vzdelanostná štruktúra nezamestnaných je zároveň veľmi nepriaznivá, keďže 53 % (Zdroj: ÚPSVaR) uchádzačov disponuje len ukončeným resp. neukončeným základným vzdelaním. Tieto skutočnosti sa odrážajú aj vo vysokom počte dlhodobo nezamestnaných, viac ako 854 (Zdroj: ÚPSVaR) evidovaných uchádzačov zostáva bez zamestnania dlhšie ako 12 mesiacov.

Najvyšší počet nezamestnaných je v obciach Richnava a Švedlár. Významnú časť nezamestnaných nielen v týchto dvoch obciach tvoria príslušníci marginalizovaných rómskych komunít, ktorí často čelia viacerým bariéram na trhu práce, najmä nízkej úrovni vzdelania a nedostatku pracovných skúseností. Vysoká koncentrácia dlhodobo nezamestnaných obyvateľov prispieva k prehľbovaniu sociálneho vylúčenia, chudoby a regionálnych rozdielov. Zmeniť túto situáciu znamená zvýšiť počet ekonomicky aktívneho obyvateľstva, čo je vzhľadom na súčasný stav podnikateľského prostredia a štruktúru nezamestnaných bez externej podpory nereálne.

Ťažkú sociálno-ekonomickú situáciu okresu potvrdzuje aj merateľný ukazovateľ „**priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca**“, ktorý zaradil okres Gelnica na 6. najnižšie umiestnenie spomedzi všetkých okresov Slovenska. Napriek tomu, že priemerná nominálna mzda v okrese počas posledného desaťročia pomaly rástla, naďalej patrí medzi najnižšie v rámci Košického samosprávneho kraja. Jej hodnota dosahuje **1 241 EUR** a je odrazom viacerých nepriaznivých faktorov, najmä nedostatočne rozvinutého podnikateľského prostredia a prevahy odvetví s nižšou mzdovou úrovňou.

Aktuálne podnikateľské prostredie v okrese Gelnica je výsledkom dlhodobého pôsobenia historických, demografických a hospodárskych faktorov. Rozvoj územia bol v minulosti úzko spätý najmä s baníctvom, ktoré predstavovalo kľúčové odvetvie miestnej ekonomiky. Transformácia hospodárstva po roku 1989, sprevádzaná útlmom tradičných priemyselných odvetví, najmä baníctva, viedla k oslabeniu ekonomickej výkonnosti regiónu. Dôsledkom týchto zmien bol nárast nezamestnanosti, prehľbovanie sociálnych rozdielov a postupný odliv obyvateľstva za pracovnými príležitosťami mimo okresu. Negatívne dôsledky tejto transformácie pretrvávajú v regióne naďalej.

Súčasnú podnikateľské prostredie je orientované najmä na stavebníctvo, veľkoobchod a maloobchod. V okrese je evidovaných približne 1 825 ekonomických subjektov, pričom prevažujú malé a mikro podniky. Z hľadiska veľkosti firiem tu pôsobí viacero spoločností s počtom zamestnancov v rozsahu 50 až 249 osôb. Žiadna spoločnosť v okrese neprekračuje hranicu 250 zamestnancov.

Medzi významnejších zamestnávateľov zo súkromného sektora patria:

- TREVA s.r.o. – výrobná spoločnosť v Prakovciach (približne 100 – 149 zamestnancov),

- PRO VITAE n. o. – poskytovateľ zdravotníckych a sociálnych služieb (približne 100 – 149 zamestnancov),
- Klauke Slovakia s.r.o. – výroba káblových zväzkov a elektrotechnických komponentov (približne 100 – 149 zamestnancov),
- ŽP Prakovce, s.r.o. – strojárská výroba zameraná na ocelové príruby a zápusťkové výkovky.

Ďalšie podnikateľské subjekty pôsobia najmä v oblasti lesníctva, poľnohospodárstva a nadväzujúcich spracovateľských odvetviach, ako aj v službách, stavebníctve a remeslách, prevažne s lokálnym alebo mikroregionálnym dosahom. Významné postavenie v zamestnanosti zohrávajú aj subjekty mimo súkromného sektora, najmä:

- Nemocnica s poliklinikou Gelnica, n. o., ako kľúčový poskytovateľ zdravotnej starostlivosti,
- orgány verejnej správy a samosprávy (okresný úrad, mestský úrad Gelnica a obce okresu),
- vzdelávacie inštitúcie, predovšetkým základné a dve stredné školy,
- Detský domov Gelnica, n. o.

Okres Gelnica má významný historický potenciál, ktorý nadväzuje najmä na pôvodný banský priemysel, a prírodný potenciál. Okres Gelnica je rozložený v prevažne hornatom kraji východného Slovenska. Z geomorfologického hľadiska patrí takmer celé územie do oblasti Slovenského Rudohoria, celku Volovské vrchy, podcelkov Hnilecké vrchy. Nachádzajú sa tu chránené lokality: Kloptáň a Polianske rašelinisko, Margecianska línia, Závadské skalky, Volovské vrchy ako chránené vtáčie územie a tiež územia európskeho významu NATURA 2000. Spomínaný potenciál regiónu zostáva z ekonomického hľadiska nedostatočne využitý.

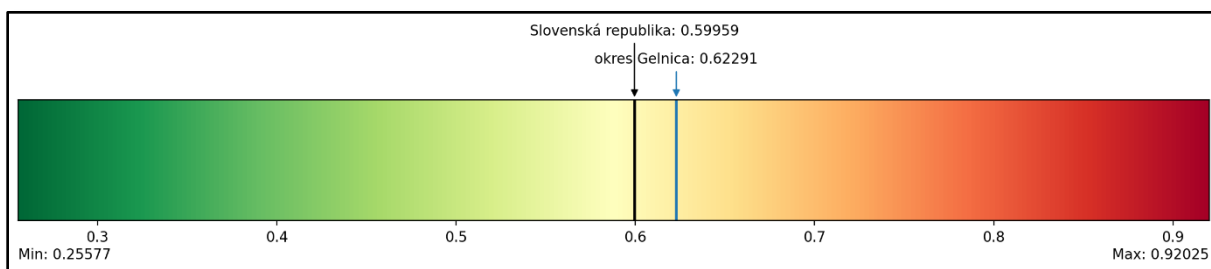
Na základe uvedenej analýzy možno zhodnotiť, že vzájomné pôsobenie faktorov, ako sú nedostatok pracovných príležitostí, chudoba, nezamestnanosť, nízka mzdová úroveň a demografický úbytok, vytvára v okrese Gelnica komplexný a vzájomne prepojený súbor sociálno-ekonomických problémov. Vysoká miera nezamestnanosti predstavuje významnú rozvojovú bariéru, zároveň však poukazuje na potrebu vytvárania nových pracovných miest a podpory miestneho podnikania. Z tohto dôvodu predstavuje sociálno-ekonomická oblasť jednu z kľúčových intervenčných oblastí Plánu rozvoja prioritného okresu Gelnica, keďže jej zlepšenie je nevyhnutným predpokladom dlhodobej stabilizácie a udržateľného rozvoja územia.

1.2. Analýza demografického stavu

A. Hodnota čiastkového ukazovateľa

Okres Gelnica sa v rámci čiastkového ukazovateľa za demografický stav nachádza na **36. mieste** v zozname všetkých okresov SR, pričom hodnota tohto ukazovateľa je **0,62291**.

Hodnota čiastkového ukazovateľa za demografický stav prioritného okresu Gelnica - grafické zobrazenie

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

Čiastkový ukazovateľ za demografický stav sa vypočíta na základe špecifických ukazovateľov, ktorými sú:

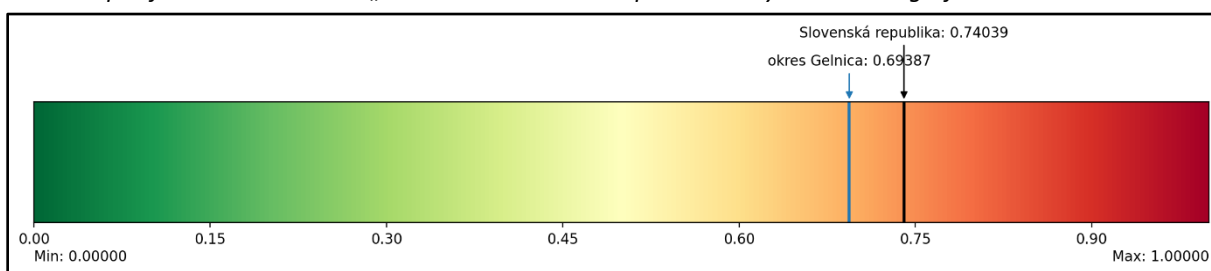
- (i) hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva;
- (ii) index ekonomického zaťaženia osôb a
- (iii) index starnutia.

B. Hodnoty špecifických ukazovateľov

B.1. Hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva

V rámci špecifického ukazovateľa „*hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva*“ sa prioritný okres nachádza na **56. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,69387**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „*hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva*“ - grafické zobrazenie

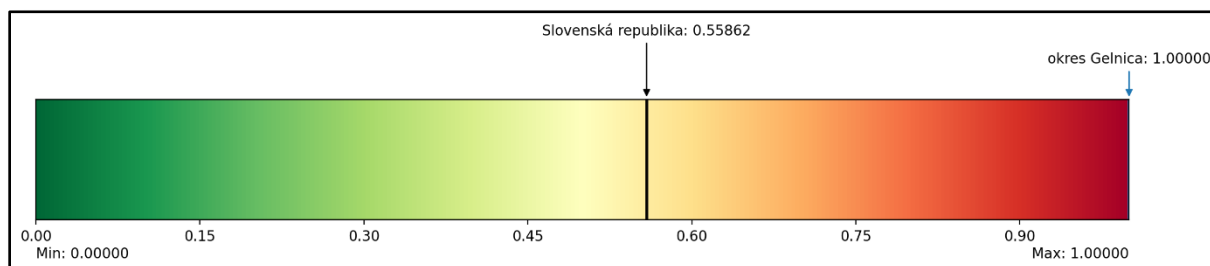

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.2. Index ekonomického zaťaženia

V rámci špecifického ukazovateľa „*index ekonomického zaťaženia osôb*“ sa prioritný okres nachádza na **1. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **1,00000**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „index ekonomického zaťaženia osôb“ - grafické zobrazenie

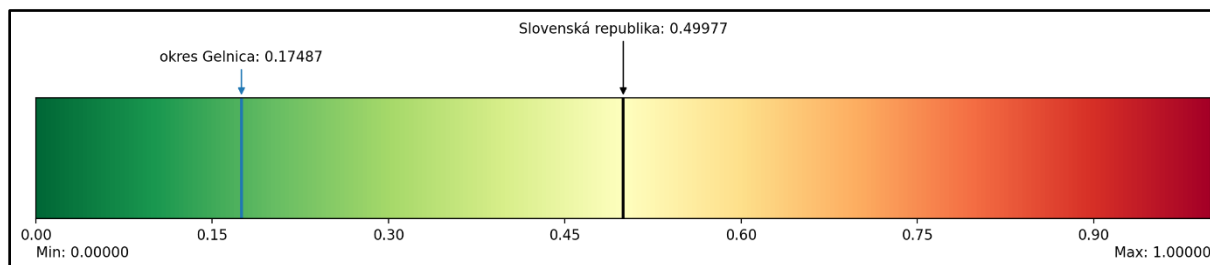

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.3. Index starnutia

V rámci špecifického ukazovateľa „index starnutia“ sa prioritný okres nachádza na **66. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,17487**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „index starnutia“ - grafické zobrazenie

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

C. Analýza špecifických ukazovateľov demografického stavu

Demografický stav okresu Gelnica je tiež jednou z oblastí, ktorá ovplyvňuje situáciu v okrese. Okres Gelnica svojou rozlohou 584 km² a počtom obyvateľov 31 736 (Zdroj: DATAcube), patrí medzi menšie okresy Slovenskej republiky. Hustota obyvateľstva je 54 obyvateľov na km².

Demografický stav okresu Gelnica hodnotený prostredníctvom čiastkového ukazovateľa, ktorý vo svojom výpočte zohľadňuje vývoj počtu obyvateľov, vekovú štruktúru populácie a mieru ekonomického zaťaženia, bol zaradený na 36. miesto. Celkové hodnotenie naznačuje, že demografická situácia okresu je ovplyvňovaná protichodnými faktormi. Kým špecifické ukazovatele „index starnutia“ a „hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva“ vykazujú výsledky lepšie ako je celoslovenský priemer, špecifický ukazovateľ „Index ekonomického zaťaženia osôb“ umiestnil okres Gelnica na najhoršiu pozíciu v rámci všetkých okresov. Index ekonomického zaťaženia s hodnotou 58,55 %, ktorý vyjadruje pomer ekonomicky neaktívnych osôb k ekonomicky aktívnemu obyvateľstvu, predstavuje stredne vysoké zaťaženie produktívnej populácie. Tento jav je výsledkom súbežného pôsobenia viacerých faktorov – starnutia populácie, dostatočnej pôrodnosti a odlivu ekonomicky aktívneho obyvateľstva. Zmiernenie migrácie mladých a kvalifikovaných obyvateľov by mohlo v budúcnosti prispieť k priaznivejšiemu vývoju vekovej štruktúry a zníženiu ekonomického zaťaženia produktívnej populácie.

Z hľadiska špecifických ukazovateľov demografického stavu zohráva významnú pozitívnu úlohu **hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva**. Inapriek tomu, že sociálno-ekonomické faktory nie sú priaznivé, počet obyvateľov má za uplynulé roky stúpajúcu tendenciu. Okres Gelnica je v tomto smere na tom lepšie, ako je celoslovenský priemer. Z demografického hľadiska ide o región, kde počet narodených kompenzuje počet úmrtí a dokonca aj negatívnu migračnú bilanciu okresu Gelnica. Aktuálne prevažnú časť obyvateľstva 63, 1 %, t.j. 20 017 osôb, tvoria obyvatelia od 15 do 65 rokov (Zdroj: DATAcube). Pri bližšej analýze tohto ukazovateľa je možné zistiť, že na demografickom vývoji okresu sa významnou mierou podieľajú marginalizované rómske komunity, ktoré sa vyznačujú mladšou vekovou štruktúrou a vyššou pôrodnosťou v porovnaní s priemerom populácie. Na druhej strane, migračné straty sú spôsobené najmä odchodom mladých a ekonomicky aktívnych obyvateľov za pracovnými a vzdelávacími príležitosťami mimo okresu. Dlhodobý odliv obyvateľstva predstavuje jednu z hlavných demografických výziev okresu. Jeho príčinou je predovšetkým obmedzená ponuka pracovných príležitostí a nižšia ekonomická atraktivita regiónu. Vytváranie nových pracovných miest, podpora podnikania a rozvoj miestnej ekonomiky by mohli prispieť k stabilizácii obyvateľstva, zníženiu migračných strát a k ďalšiemu zlepšovaniu hodnoty indexu hrubej miery celkového prírastu obyvateľstva.

Najlepšie hodnoty spomedzi špecifických ukazovateľov demografie má špecifický ukazovateľ **index starnutia**, ktorého hodnota okres Gelnica umiestnila na 66. miesto. Okres Gelnica teda dosahuje priaznivejšiu vekovú štruktúru obyvateľstva v porovnaní s celoslovenským priemerom. Deti a mladí ľudia do 14 rokov tvoria 21,5 % populácie okresu t.j. 6 830 osôb (Zdroj: DATAcube), zatiaľ čo podiel obyvateľov v poproduktívnom veku predstavuje 15,4 %, t.j. 4 889 osôb (Zdroj: DATAcube).

Detailnejšia analýza tohto indexu však poukazuje na nie veľmi pozitívne aspekty:

- podiel obyvateľov v poproduktívnom veku v okrese rastie pomalšie, než by bolo možné očakávať. Tento trend súvisí najmä s dlhodobým odlivom obyvateľov, ktorí sa z okresu odsťahovali za prácou alebo inými príležitosťami a po ukončení ekonomickej aktivity sa do regiónu spravidla nevracajú.
- Vekovú štruktúru okresu zároveň významne ovplyvňuje vyššia pôrodnosť v marginalizovaných rómskych komunitách, ktorá sa premietá do nadpriemerného zastúpenia detí a mladých ľudí. Na druhej strane sa časť tejto populácie v dôsledku menej priaznivých sociálnych, ekonomických a zdravotných podmienok nedožíva veku zodpovedajúceho celoslovenskému priemeru, čo sa následne odráža aj v hodnotách demografických ukazovateľov. Podľa kvalifikovaného odhadu uvedeného v *Atlase rómskych komunít 2019* tvorí rómske obyvateľstvo približne 30 % populácie okresu Gelnica.

Z analýzy demografického vývoja vyplýva, že okres Gelnica disponuje relatívne priaznivou vekovou štruktúrou a pozitívnym prirodzeným prírastkom obyvateľstva. Tieto pozitívne charakteristiky sú však čiastočne vyvažované vysokým ekonomickým zaťažením produktívnej populácie a dlhodobým odlivom mladých a ekonomicky aktívnych obyvateľov. Stabilizácia a ďalšie zlepšovanie demografického vývoja si preto vyžadujú komplexný a integrovaný prístup prepájajúci opatrenia v oblasti vzdelávania, zamestnanosti, sociálnej inklúzie a podpory podnikateľského prostredia. Kľúčovou podmienkou dlhodobej demografickej

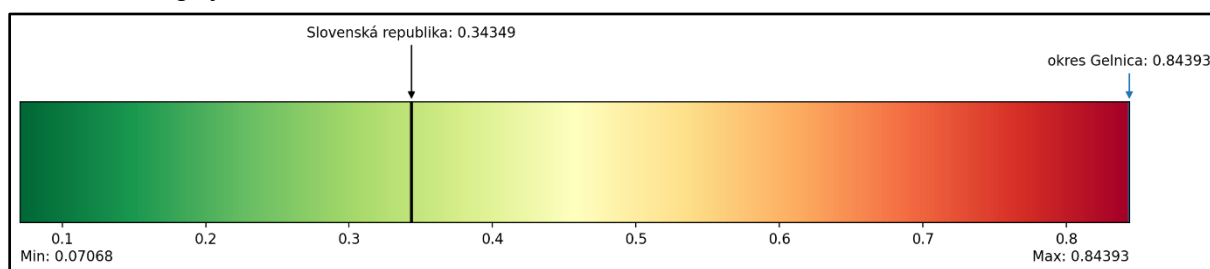
stability a sociálno-ekonomického rozvoja okresu bude najmä schopnosť vytvárať atraktívne podmienky pre život a pracovné uplatnenie mladých a ekonomicky aktívnych obyvateľov.

1.3. Analýza prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám

A. Hodnota čiastkového ukazovateľa

Okres Gelnica sa v rámci čiastkového ukazovateľa za oblasť prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám nachádza na **1. mieste** v zozname všetkých okresov SR, pričom hodnota tohto ukazovateľa je **0,84393**.

Hodnota čiastkového ukazovateľa za oblasť prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám prioritného okresu Gelnica - grafické zobrazenie

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

Čiastkový ukazovateľ za oblasť prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám sa vypočíta na základe špecifických ukazovateľov, ktorými sú:

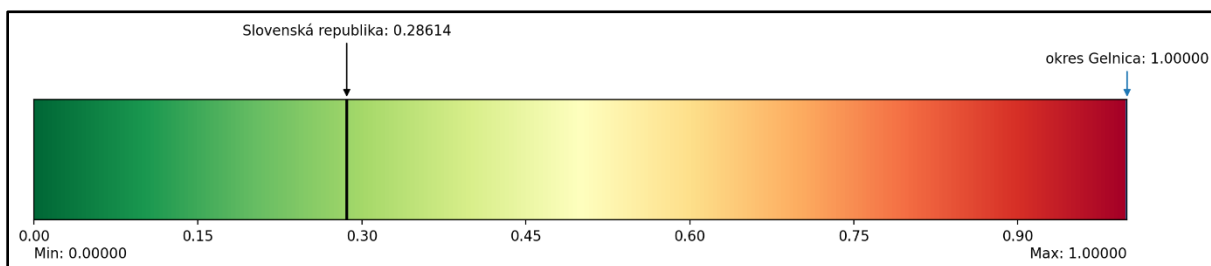
- (i) podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov;
- (ii) podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd;
- (iii) podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps a
- (iv) podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka.

B. Hodnoty špecifických ukazovateľov

B.1. Základná technická infraštruktúra - vodovody

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov“ sa prioritný okres nachádza na **1. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **1,00000**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov“ - grafické zobrazenie

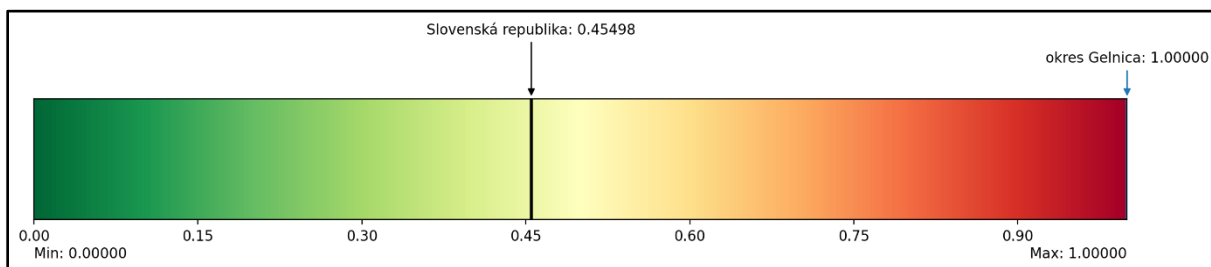

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.2. Základná technická infraštruktúra - kanalizácia

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd“ sa prioritný okres nachádza na **1. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **1,00000**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd“ - grafické zobrazenie

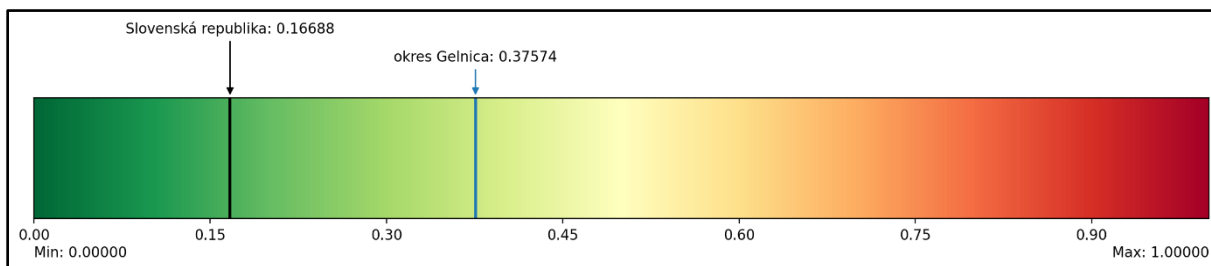

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.3. Dostupnosť internetu (podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps“ sa prioritný okres nachádza na **10. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **0,37574**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps“ - grafické zobrazenie

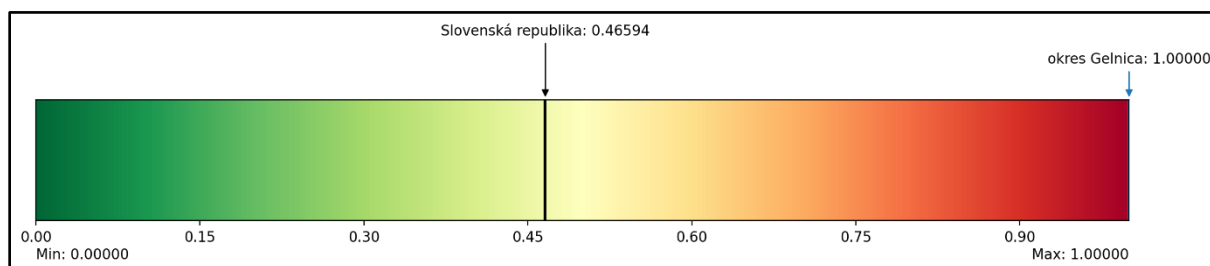

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B.4. Vzdelávacia infraštruktúra a služby (podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka)

V rámci špecifického ukazovateľa „podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka“ sa prioritný okres nachádza na **1. mieste** v zozname všetkých okresov SR, hodnota tohto ukazovateľa je **1,00000**.

Hodnota špecifického ukazovateľa „podiel detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka“ - grafické zobrazenie

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

C. Analýza špecifických ukazovateľov prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám

Prístup k verejnej infraštruktúre a základným službám predstavuje jeden z kľúčových pilierov regionálneho rozvoja okresu Gelnica, keďže má priamy dopad na kvalitu života obyvateľov, atraktivitu územia pre ekonomické aktivity a jeho demografickú stabilitu. V okrese Gelnica dosahujú všetky špecifické ukazovatele prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám dlhodobo nepriaznivé hodnoty, čo významne prispieva k jeho zaradeniu medzi prioritné okresy. Čiastkový ukazovateľ za oblasť prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám vypočítaný na základe štyroch špecifických ukazovateľov reflektuje dostupnosť základných technických a sociálnych služieb pre obyvateľstvo a na základe neho bol okres Gelnica umiestnený na 1. (najhoršom) mieste spomedzi všetkých okresov Slovenska.

Prvým ukazovateľom, ktorý sa podieľa na výpočte ukazovateľa k prístupu verejnej infraštruktúre a základným službám, je ukazovateľ **podielu obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov**, ktorého výška je 66,8 %, čo poukazuje na situáciu, že na verejnú vodohospodársku infraštruktúru je napojených 21 199 obyvateľov a zároveň indikuje rozsah využívania individuálnych zdrojov vody 10 537 obyvateľmi, čo je nízko pod úrovňou Slovenska i Košického samosprávneho kraja (86 %). Zásobovanie pitnou vodou z verejných vodovodov zabezpečuje v okrese Podtatranská vodárenská prevádzková spoločnosť, a. s. Technická infraštruktúra zásobovania pitnou vodou nie je rovnomerne vybudovaná. Tento stav je spojený najmä s limitovanou finančnou kapacitou samospráv ako aj štruktúrou obyvateľstva a jeho spôsobom života. Nedostatočné zásobovanie pitnou vodou má priamy vplyv na kvalitu bývania a znižuje atraktivitu okresu pre trvalé usídlenie sa aktívneho produktívneho obyvateľstva.

Druhým sledovaným ukazovateľom je **podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd**. Jeho hodnota dosahuje 37,3 %, čo predstavuje 11 837

obyvateľov. V rámci okresov Slovenska ide o najnižšiu hodnotu, čo poukazuje na nedostatočnú úroveň technickej infraštruktúry v oblasti odvádzania a čistenia odpadových vôd. Táto situácia sa týka takmer 19 899 obyvateľov okresu Gelnica, ktorí nie sú napojení na verejnú kanalizačnú sieť s čističkou odpadových vôd. Nízka miera odkanalizovania môže negatívne ovplyvňovať kvalitu životného prostredia, ochranu vodných zdrojov aj hygienické podmienky v území. Zároveň neprispieva k vytváraniu atraktívneho okresu.

Úroveň technologickej vybavenosti územia bola hodnotená prostredníctvom ukazovateľa **podielu adries s dostupnosťou internetového pripojenia s rýchlosťou minimálne 100 Mbps**. Jeho nominálna hodnota dosiahla 79,25 %, čo predstavuje 25 150 obyvateľov s dostupnosťou vysokorýchlostného internetu. Naopak, 6 586 obyvateľov okresu túto možnosť pripojenia nemá. Hoci absolútna hodnota ukazovateľa nie je výrazne nepriaznivá, v porovnaní s ostatnými okresmi Slovenska sa okres Gelnica umiestnil na 10. mieste od konca. Výsledok poukazuje na priestor pre ďalšie zlepšovanie digitálnej infraštruktúry, najmä v menej dostupných častiach okresu. Rozširovanie dostupnosti vysokorýchlostného internetu môže prispieť k zvyšovaniu vzdelanostnej úrovne obyvateľov, zlepšeniu dostupnosti elektronických verejných služieb, podpore podnikania a zamestnanosti, ako aj k zjednodušeniu každodenných životných situácií a lepšej informovanosti obyvateľstva.

Ďalší špecifický ukazovateľ prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám – **„Vzdelávacia infraštruktúra a služby“** – zaradil okres Gelnica na posledné miesto spomedzi všetkých okresov Slovenska. Tento výsledok je ovplyvnený najmä nízkym podielom detí vo veku 2 až 5 rokov navštevujúcich materské školy, ktorý k 30. júnu sledovaného obdobia dosiahol iba 38,12 %.

V okrese Gelnica sa nachádza 19 materských škôl, ktoré navštevuje 889 detí (Zdroj: CVTI SR). Dve materské školy sú situované v okresnom meste a 17 v ďalších 15 obciach okresu. Možnosť predprimárneho vzdelávania tak svojim obyvateľom poskytuje 16 z celkového počtu 20 obcí okresu. Počet detí, ktoré potenciálne môžu byť zapojené do predprimárneho vzdelávania, je však podstatne vyšší. Podľa údajov Štatistického úradu SR žilo v okrese Gelnica 1 371 detí vo veku 3 až 5 rokov (Zdroj: DATAcube). Tento počet výrazne prevyšuje počet detí aktuálne navštevujúcich materské školy, pričom nezahrňa dvojročné a šesťročné deti, ktoré sa taktiež môžu podieľať na využívaní kapacít predprimárneho vzdelávania. Nízka účasť detí na predprimárnom vzdelávaní poukazuje na pretrvávajúce sociálne bariéry v prístupe k vzdelávaniu. Predškolská výchova pritom zohráva kľúčovú úlohu pri vytváraní základných vzdelávacích, sociálnych a pracovných návykov. Obmedzený prístup k tomuto stupňu vzdelávania môže mať negatívny vplyv na ďalšie vzdelávacie výsledky detí, ich uplatnenie na trhu práce a celkovú sociálnu integráciu. Dlhodobo sa tak premieta nielen do vzdelanostnej úrovne obyvateľstva, ale aj do sociálno-ekonomického a demografického rozvoja okresu.

Z uvedených zistení vyplýva, že rozvoj verejnej infraštruktúry a základných služieb predstavuje jednu z rozhodujúcich priorít pre ďalší rozvoj okresu Gelnica. Kvalitná technická, vzdelávacia a digitálna infraštruktúra podporuje ekonomický rast, zvyšuje kvalitu života obyvateľov, posilňuje sociálnu súdržnosť a zároveň prispieva k ochrane prírodných zdrojov a znižovaniu environmentálnych záťaží. Jej rozvoj preto vytvára predpoklady pre dlhodobú sociálnu, ekonomickú aj environmentálnu udržateľnosť územia.

1.4. Zhrnutie kľúčových problémov a rozvojových potrieb

A. Zhrnutie dát

Na základe analýzy čiastkových ukazovateľov možno konštatovať, že hodnoty prioritného okresu v sociálno-ekonomickej oblasti a v oblasti prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám sa nachádzajú pod priemerom SR, naopak v oblasti demografického stavu sa blížila k priemeru SR.

Porovnanie čiastkových ukazovateľov okresu Gelnica s priemerom SR

Zdroj: údaje spracované MIRRI SR

B. Zoradenie najkritickejších oblastí

Podpriemerné hodnoty:

- v sociálno-ekonomickej oblasti; v rámci tejto oblasti sú najkritickejšie z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
 - v oblasti podielu počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov,
 - podielu počtu uchádzačov a zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku v %.
 - v oblasti priemernej nominálnej mesačnej mzdy zamestnanca.
- v oblasti prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám; v rámci tejto oblasti sú najkritickejšie z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
 - v oblasti podielu obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov,

- v oblasti podielu obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd a
- v oblasti podielu detí vo veku dva až päť rokov k 30. júnu navštevujúcich materskú školu k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka.

Priemerné hodnoty:

- v sociálno-ekonomickej oblasti; v rámci tejto oblasti sú najkritickejšie z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
 - v oblasti podielu počtu uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku.
- v oblasti demografického stavu; v rámci tejto oblasti sú najkritickejšie z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
 - indexu ekonomického zaťaženia osôb,
 - index starnutia a
 - hrubá miera celkového prírastu obyvateľstva na 1000 obyv. v ‰.

Najlepšie hodnoty:

- v oblasti prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám; v rámci tejto oblasti sú najkritickejšie z pohľadu hodnôt špecifických ukazovateľov hodnoty:
 - v oblasti podielu adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps.

C. Zhrnutie kľúčových problémových oblastí a potrieb

Dlhodobý nepriaznivý vývoj okresu Gelnica je výsledkom vzájomne previazaných a kumulatívne sa posilňujúcich javov, ktoré presahujú rámec jednotlivých sektorov. Analýzy strategických dokumentov doplnené o aktuálne údaje MIRRI SR potvrdzujú, že okres Gelnica patrí medzi územia s najvyššou koncentráciou negatívnych javov v oblasti sociálno-ekonomickej, demografickej ako aj dostupnosti základných služieb.

Problémy v sociálno-ekonomickej oblasti sa prevažne viažu na 10 problematických oblastí.

1) Jednou z týchto oblastí je **koncentrácia chudoby a hmotná núdza súvisiaca s nezamestnanosťou**. Koncentrácia chudoby znižuje kúpyschopnosť obyvateľstva, obmedzuje miestny dopyt po tovaroch a službách a tým negatívne ovplyvňuje rozvoj podnikateľského

prostredia. Zlepšenie situácie si vyžaduje podporu tvorby pracovných miest, rozvoj miestneho podnikateľského prostredia, zvyšovanie kvalifikácie pracovnej sily v súlade s potrebami trhu práce a podporu vzdelávania, najmä v obciach s vysokým zastúpením marginalizovaných rómskych komunít.

2) Významnou rozvojovou bariérou okresu je **nedostatok pracovných príležitostí v kombinácii s vyšším priemerným vekom evidovaných uchádzačov o zamestnanie**. Priemerný vek nezamestnaných dosahuje 42 rokov, čo poukazuje na potrebu cielenej podpory tejto skupiny obyvateľstva. Riešenie si vyžaduje rozvoj aktívnych opatrení na trhu práce, podporu rekvalifikácie a celoživotného vzdelávania, vytváranie flexibilných pracovných príležitostí a diverzifikáciu ekonomiky okresu. Cieľom týchto opatrení je zvýšiť zamestnateľnosť uchádzačov o zamestnanie a posilniť ekonomickú aktivitu obyvateľstva.

3) Ďalším problémom je vysoký **podiel dlhodobo nezamestnaných** osôb, ktoré sú bez pracovného uplatnenia viac ako 12 mesiacov. Dlhodobá nezamestnanosť vedie k strate pracovných návykov, znižovaniu kvalifikácie, zvyšovaniu závislosti od sociálnych dávok a zhoršovaniu možností opätovného začlenenia na trh práce. Riešenie tejto situácie si vyžaduje realizáciu cielových aktivačných opatrení, individuálneho poradenstva a rekvalifikačných programov zameraných na rozvoj pracovných zručností, posilňovanie pracovných návykov a zvýšenie uplatniteľnosti nezamestnaných osôb na trhu práce. Vhodným doplnkovým opatrením by bola aj podpora vzdelávania zameraného na rozvoj podnikateľských zručností a samostatnej zárobkovej činnosti.

4) Významnou bariérou uplatnenia nezamestnaných na trhu práce je **nepriaznivá vzdelanostná štruktúra uchádzačov o zamestnanie**. Až 51 % evidovaných nezamestnaných má ukončené iba základné vzdelanie, čo významne znižuje ich zamestnateľnosť. Zlepšenie tejto situácie si vyžaduje zvyšovanie kvalifikačnej úrovne pracovnej sily prostredníctvom podpory doplnenia vzdelania, rekvalifikácie a rozvoja praktických zručností zodpovedajúcich potrebám zamestnávateľov a regionálneho trhu práce.

5) Ďalším problémom je **vysoký podiel evidovaných uchádzačov o zamestnanie**, ktorí pred zaradením do evidencie **neboli ekonomicky aktívni**, a teda disponujú obmedzenými pracovnými návykmi. Táto situácia negatívne ovplyvňuje ich možnosti uplatnenia na trhu práce a zvyšuje riziko dlhodobej nezamestnanosti. Riešenie si vyžaduje rozvoj pracovných návykov a sociálnych zručností prostredníctvom aktivačných programov, podporovaného zamestnávania a prakticky orientovaných foriem prípravy na výkon práce s cieľom zvýšiť zamestnateľnosť tejto skupiny obyvateľov. Zároveň je potrebné podporovať ich motiváciu k pracovnej aktivite a postupné začlenenie na otvorený trh práce.

6) Sociálno-ekonomickou bariérou rozvoja okresu je aj problematika **marginalizovaných komunít a ich sociálneho vylúčenia**. Súvisí najmä s vysokou nezamestnanosťou, nízkou vzdelanostnou úrovňou, nedostatočnými pracovnými návykmi a generačným prenosom chudoby. Riešenie tejto situácie si vyžaduje realizáciu integrovaných opatrení v oblasti vzdelávania, zamestnanosti, sociálnej inklúzie a komunitného rozvoja.

7) Významným faktorom ovplyvňujúcim sociálno-ekonomickú situáciu okresu je aj **nízka mzdová úroveň**, ktorá sa prejavuje podpriemernou nominálnou mzdou v porovnaní s ostatnými okresmi Slovenska. Zlepšenie tejto situácie si vyžaduje posilnenie economickej

výkonnosti okresu prostredníctvom podpory podnikateľského prostredia, zvyšovania kvalifikácie pracovnej sily a prilákania investícií vytvárajúcich kvalitnejšie a lepšie finančne ohodnotené pracovné príležitosti.

8) **Slabo rozvinuté podnikateľské prostredie** predstavuje jednu z hlavných prekážok hospodárskeho rozvoja okresu Gelnica. Ekonomická štruktúra okresu je tvorená predovšetkým malými a mikro podnikmi, pričom na jeho území nepôsobí žiadny významný zamestnávateľ s viac ako 250 zamestnancami. Posilnenie ekonomickej základne okresu si preto vyžaduje vytváranie podmienok pre príchod nových investorov, podporu rozvoja existujúcich podnikov a vznik pracovných miest s vyššou pridanou hodnotou.

9) Problémom je aj **odliv kvalifikovaného produktívneho obyvateľstva**, pre ktoré nie je okres Gelnica dostatočne atraktívny z hľadiska pracovných príležitostí a životných podmienok. Tento trend oslabuje ľudský kapitál a rozvojový potenciál územia. Zlepšenie situácie si vyžaduje podporu zamestnanosti, tvorbu kvalitných pracovných miest a zvyšovanie atraktivity okresu pre život a prácu.

10) **Nedostatočné využívanie prírodného a kultúrno-historického potenciálu krajiny** je kľúčovým problémom, ktorého odstránením by sa situácia v regióne bohatom na takéto podnety mohla výrazne posunúť v rozvoji. Podpora cestovného ruchu, rozvoj turistickej infraštruktúry a využitie miestnych prírodných a historických daností môžu prispieť k zvýšeniu atraktivity územia, tvorbe pracovných miest a posilneniu miestnej ekonomiky.

Problémy v demografickej oblasti sa viažu hlavne na 3 problematické oblasti.

1) Jednou z týchto hlavných bariér je **vysoké ekonomické zaťaženie produktívneho obyvateľstva**. Vysoký podiel ekonomicky neaktívnych osôb vytvára zvýšený tlak na obyvateľstvo v produktívnom veku, ktoré zabezpečuje ekonomické fungovanie územia. Tento stav je ovplyvnený viacerými faktormi, najmä vysokým zastúpením detí a mladých ľudí, ako aj dlhodobým odlivom ekonomicky aktívnych obyvateľov za pracovnými a vzdelávacími príležitosťami mimo okresu. Vysoké ekonomické zaťaženie môže v budúcnosti negatívne ovplyvniť udržateľnosť miestneho hospodárskeho rozvoja, dostupnosť verejných služieb a celkovú kvalitu života obyvateľov. Zlepšenie situácie si vyžaduje podporu zamestnanosti, vytváranie podmienok na stabilizáciu mladých a kvalifikovaných obyvateľov, rozvoj miestnej ekonomiky a realizáciu opatrení smerujúcich k zníženiu migrácie ekonomicky aktívneho obyvateľstva, a teda k celkovému zvyšovaniu atraktivity okresu.

2) Ďalším rozvojovým problémom okresu Gelnica je **negatívne saldo migrácie** spôsobené najmä odlivom mladých, vzdelaných a ekonomicky aktívnych obyvateľov. Dôvodom ich odchodu je predovšetkým nedostatok atraktívnych pracovných príležitostí, nižšia mzdová úroveň a obmedzené možnosti profesijného uplatnenia. Tento trend vedie k oslabovaniu ľudského kapitálu a znížovaniu rozvojového potenciálu okresu. Zlepšenie situácie si vyžaduje zvyšovanie atraktivity územia prostredníctvom podpory zamestnanosti, tvorby pracovných miest, rozvoja infraštruktúry a zvyšovania dostupnosti verejných služieb. Cieľom týchto opatrení je stabilizovať obyvateľstvo, obmedziť migračné straty a vytvoriť podmienky pre dlhodobý sociálno-ekonomický rozvoj okresu.

3) **Nepriaznivé sociálne, ekonomické a zdravotné podmienky časti obyvateľstva**, najmä marginalizovaných rómskych komunit, predstavujú významnú bariéru demografického rozvoja okresu Gelnica. Ide o časť obyvateľstva s prevažne nižšou úrovňou vzdelania, slabšími pracovnými návykmi, vyššou mierou sociálneho vylúčenia a tým aj obmedzenými možnosťami uplatnenia na trhu práce. Menej priaznivé životné podmienky sa prejavujú aj v oblasti zdravia a kvality života, pričom časť obyvateľov sa v dôsledku kumulácie sociálnych, ekonomických a zdravotných znevýhodnení nedožíva veku zodpovedajúceho celoslovenskému priemeru. Táto situácia negatívne ovplyvňuje demografický vývoj okresu a prispieva k prehľbovaniu sociálnych rozdielov. Zlepšenie situácie si vyžaduje komplexné opatrenia zamerané na podporu vzdelávania, rozvoj pracovných návykov a zručností, zvyšovanie zamestnanosti, zlepšovanie životných podmienok a posilňovanie sociálnej inklúzie. Súčasne je potrebné vytvárať motivujúce prostredie podporujúce aktívne zapájanie obyvateľov do vzdelávania a pracovného procesu.

Oblasť prístupu k verejnej infraštruktúre a základným službám sa viaže hlavne na 5 problematických oblastí.

1) Jednou z významných bariér rozvoja okresu je skutočnosť, že približne 34 % obyvateľov **nemá prístup k verejnému vodovodu**. Nedostatočná dostupnosť verejného zásobovania pitnou vodou negatívne ovplyvňuje kvalitu života obyvateľov, hygienické podmienky, zdravie danej populácie ako aj atraktivitu územia pre bývanie a rozvoj ekonomických aktivít. Zlepšenie situácie si vyžaduje rozšírenie a modernizáciu vodohospodárskej infraštruktúry s cieľom zvýšiť podiel obyvateľov napojených na verejný vodovod a zabezpečiť dostupnosť kvalitnej pitnej vody na celom území okresu.

2) Ďalšou veľmi problematickou oblasťou je **nedostatočná kanalizačná infraštruktúra**. Až 62,7 % obyvateľov nie je napojených na verejnú kanalizáciu s čistiarnou odpadových vôd, čo predstavuje nielen technický a sociálny, ale aj významný environmentálny problém. Nedostatočné odvádzanie a čistenie odpadových vôd môže negatívne ovplyvňovať kvalitu povrchových a podzemných vôd, stav životného prostredia a hygienické podmienky obyvateľov a ich zdravotný stav. Zlepšenie situácie si vyžaduje rozšírenie a dobudovanie verejnej kanalizačnej infraštruktúry vrátane čistiarní odpadových vôd s cieľom zvýšiť mieru odkanalizovania územia, zlepšiť kvalitu životného prostredia a zvýšiť kvalitu života obyvateľstva.

3) **Dostupnosť vysokorýchlostného internetu** patrí v rámci identifikovaných problémov medzi menej závažné bariéry rozvoja okresu, avšak i napriek relatívne priaznivému stavu stále približne pätina obyvateľov nemá prístup k internetovému pripojeniu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps, čo vytvára priestor na ďalšie zlepšovanie digitálnej infraštruktúry, najmä v odľahlejších častiach okresu. Zlepšenie situácie si vyžaduje pokračovanie v rozvoji digitálnej infraštruktúry prostredníctvom budovania širokopásmových sietí a rozširovania pokrytia vysokorýchlostným internetom. Zvýšenie dostupnosti internetu môže prispieť k rozvoju vzdelávania, podnikania, elektronických verejných služieb a práce na diaľku, čím sa zvýši celková atraktivita územia pre obyvateľov aj podnikateľské subjekty.

4) Na predchádzajúce tri problematické oblasti úzko nadväzuje štvrtá problematická oblasť nerovnomerná dostupnosť technickej infraštruktúry, ktorá súvisí najmä s geografickými podmienkami územia, rozptýleným osídlením a vysokými investičnými nákladmi na budovanie

verejných vodovodov a kanalizácií. Uvedené faktory obmedzujú možnosti samospráv zabezpečiť rovnakú úroveň technickej vybavenosti vo všetkých častiach okresu. Zlepšenie situácie si vyžaduje zabezpečenie dostatočných finančných zdrojov na výstavbu a modernizáciu vodohospodárskej infraštruktúry prostredníctvom kombinácie verejných investícií, fondov Európskej únie a štátnej podpory. Cieľom je postupné znižovanie rozdielov v technickej vybavenosti územia a zvyšovanie kvality života obyvateľov.

5) Závažnou bariérou v rozvoji je nízka kapacita predškolských zariadení, a tým nízka účasť detí na predprimárnom vzdelávaní. Hoci je predškolské vzdelávanie dostupné vo väčšine obcí okresu Gelnica, keďže materské školy sa nachádzajú v 16 z celkového počtu 20 obcí, podiel detí zapojených do predprimárneho vzdelávania zostáva nízky. Táto situácia poukazuje nielen na otázku dostupnosti zariadení, ale aj na pretrvávajúce sociálne a ekonomické bariéry v prístupe k vzdelávaniu. Zlepšenie situácie si vyžaduje rozširovanie a skvalitňovanie siete predprimárneho vzdelávania, najmä v obciach, kde materské školy absentujú alebo disponujú nedostatočnými kapacitami. Podpora účasti detí na predprimárnom vzdelávaní môže prispieť k zlepšeniu ich vzdelávacích výsledkov, sociálnej integrácie a dlhodobého rozvojového potenciálu okresu.

Popri identifikovaných problémoch, ktoré sú bariérami v rozvoji okresu Gelnica, disponuje okres aj významnými rozvojovými potenciálmi. Reálny základ pre dlhodobú revitalizáciu a udržateľný rozvoj sú potenciály vychádzajúce z vnútorných zdrojov územia, jeho prírodných, kultúrnych a historických hodnôt a vytvárajú predpoklady na postupnú transformáciu sociálno-ekonomicky oslabeného regiónu.

Jedným z najvýznamnejších rozvojových pilierov je cestovný ruch, ktorý nemožno vnímať len ako samostatné hospodárske odvetvie, ale aj ako prierezový nástroj podporujúci zamestnanosť, rozvoj podnikania, zachovanie kultúrneho dedičstva, posilňovanie regionálnej identity a zvyšovanie kvality života obyvateľov. Okres Gelnica disponuje výrazným potenciálom založeným na jedinečných prírodných hodnotách, zachovanom vidieckom charaktere územia a bohatom kultúrno-historickom dedičstve. Rozvoj pokojného, zážitkového a udržateľného cestovného ruchu je pritom v súlade s charakterom územia, jeho sociálnou a demografickou situáciou.

Efektívne využitie tohto potenciálu si vyžaduje systematický rozvoj infraštruktúry cestovného ruchu, prepojenie prírodných a kultúrnych atraktivít do ucelených produktov cestovného ruchu, podporu miestneho podnikania, vytváranie pracovných príležitostí v sektore služieb, ako aj posilnenie marketingových aktivít a spolupráce medzi verejným, súkromným a občianskym sektorom.

2. Impulzy k vypracovaniu plánu rozvoja

Vypracovanie Plánu rozvoja prioritného okresu Gelnica predstavuje reakciu na dlhodobu pretrvávajúce sociálno-ekonomické, demografické problémy ako aj na problémy s prístupom k verejnej infraštruktúre. Uvedené problémy negatívne ovplyvňujú rozvojový potenciál územia. Analytická časť dokumentu potvrdila, že jednotlivé problémy, resp. bariéry rozvoja nevystupujú samostatne, ale navzájom sa ovplyvňujú a prehlbujú vytvárajú, čím vytvárajú

vzájomne prepojený systém. Riešenie tejto situácie si preto vyžaduje koordinovaný a integrovaný prístup založený na cielenej verejnej podpore a spolupráci miestnych aktérov.

Medzi hlavné impulzy na vypracovanie Plánu rozvoja prioritného okresu zo sociálno-ekonomickej oblasti patria najmä chudoba a dlhodobá nezamestnanosť, nízka príjmová úroveň obyvateľstva, nedostatok pracovných príležitostí a odliv mladých, kvalifikovaných a ekonomicky aktívnych obyvateľov. Uvedené faktory oslabujú ekonomickú výkonnosť územia, znižujú kvalitu života obyvateľov a prehlbujú regionálne rozdiely.

Významným impulzom na realizáciu rozvojových opatrení je tiež nepriaznivý demografický vývoj okresu, charakterizovaný negatívnym migračným saldóm, vysokým ekonomickým zaťažením produktívnej populácie a sociálnym znevýhodnením časti obyvateľstva. Osobitnú pozornosť si vyžadujú marginalizované rómske komunity, v ktorých sa koncentrujú problémy súvisiace s nižšou vzdelanostnou úrovňou, obmedzenou zamestnateľnosťou, generačným prenosom chudoby a nepriaznivými sociálnymi a zdravotnými podmienkami. Tieto faktory majú významný vplyv na celkový demografický a sociálno-ekonomický vývoj okresu.

Ďalším impulzom na vypracovanie Plánu rozvoja je nedostatočná dostupnosť verejnej infraštruktúry a základných služieb. Najvýraznejšie sa tento problém prejavuje v oblasti zásobovania pitnou vodou, odvádzania a čistenia odpadových vôd, ako aj v nerovnomernej dostupnosti technickej infraštruktúry a predprimárneho vzdelávania. Napriek relatívne priaznivejšiemu stavu digitálnej infraštruktúry pretrvávajú rozdiely v dostupnosti vysokorýchlostného internetu. Významnou rozvojovou výzvou zostáva aj nízka účasť detí na predprimárnom vzdelávaní, ktorá negatívne ovplyvňuje budúcu vzdelanostnú úroveň obyvateľstva a jeho uplatnenie na trhu práce.

Identifikované problémy zároveň potvrdili výsledky participatívneho procesu, do ktorého sa zapojili miestne samosprávy, organizácie a ďalší aktéri rozvoja územia. Za prioritné oblasti ďalšieho rozvoja boli označené najmä zamestnanosť, vzdelávanie, sociálne a verejné služby, technická infraštruktúra, rozvoj a zatraktívnenie obcí, kultúra, cestovný ruch a podpora sociálnej integrácie marginalizovaných komunit.

K dôležitým impulzom vypracovania Plánu rozvoja prioritného okresu patria aj rozvojové potenciály, ktoré vytvárajú predpoklady pre dlhodobú revitalizáciu a udržateľný rozvoj okresu Gelnica. Významným pozitívnym impulzom je predovšetkým zachované prírodné prostredie, kultúrno-historické dedičstvo a vidiecky charakter krajiny, ktoré vytvárajú vhodné podmienky pre rozvoj cestovného ruchu. Práve v cestovnom ruchu je možný najväčší potenciál vytvárať nové pracovné príležitosti, podporovať miestne podnikanie, zvyšovať ekonomickú aktivitu územia a zároveň posilňovať regionálnu identitu.

Významný potenciál predstavuje zároveň ľudský kapitál okresu. Napriek vysokej nezamestnanosti a nízkej kvalifikačnej úrovni časti obyvateľstva existuje priestor na jeho aktívnejšie zapojenie do ekonomického života prostredníctvom vzdelávania, rekvalifikácií, rozvoja pracovných návykov a podpory sociálnej ekonomiky. Prepojenie týchto aktivít s rozvojom podnikania, služieb a cestovného ruchu môže významne prispieť k rastu zamestnanosti a znižovaniu sociálnych rozdielov.

Výsledky participatívneho procesu zároveň potvrdili pripravenosť miestnych aktérov spolupracovať, vytvárať partnerstvá a spoločne sa podieľať na rozvoji územia. Práve kombinácia existujúcich rozvojových potenciálov, miestnej iniciatívy a cielenej verejnej podpory vytvára základné predpoklady pre úspešnú implementáciu Plánu rozvoja prioritného okresu Gelnica.

3. Návrh aktivít a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia plánu rozvoja

3.1. Súlad so strategickými dokumentmi

Plán rozvoja je v súlade s prioritami Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja na roky 2023 - 2027 (s výhľadom do roku 2030), Integrovanou územnou stratégiou a ďalšími relevantnými národnými a regionálnymi stratégiami. Zabezpečuje súlad s aktivitami financovanými z Programu Slovensko 2021 – 2027 a akéhokoľvek nadväzujúceho mechanizmu financovania projektov z prostriedkov Európskej únie a jej príslušných fondov.

3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít plánu rozvoja

Výber hlavných aktivít a ich opatrení a úloh je určený pre prioritné okresy tak, aby finančná podpora smerovala na projekty s merateľným prínosom a jasnou väzbou na URR, resp. na čiastkové a špecifické ukazovatele, ktoré ho vytvárajú, a to za účelom jeho znižovania a dorovnávanía rozdielov medzi jednotlivými okresmi SR.

Zámerom výberu a usporiadania aktivít je vytvoriť rámec pre rýchlu a jednoduchú identifikáciu pre zaradenie žiadostí a zároveň prostredníctvom odporúčanej prioritizácie aktivít zacieliť a motivovať potenciálnych žiadateľov na podávanie žiadostí a projektov, ktoré adresujú najakútnejšie problémové ukazovatele prioritného okresu.

Aktivity sú navrhnuté tak, aby mali merateľný dopad na špecifické ukazovatele a zároveň vytvárali synergie pre celkový rozvoj územia. Hodnotenie predkladaných žiadostí a projektov bude zamerané predovšetkým na ich jasné a zrozumiteľné zaradenie a naviazanie na špecifickú aktivitu a jej merateľné ukazovatele tak, aby projekty prispievali k zlepšovaniu čiastkových a špecifických ukazovateľov.

3.3. Aktivity plánu rozvoja

Rámec aktivít je postavený na nasledovných štyroch hlavných aktivitách:

- (i) **Práca a príjmy v regióne** (*sociálno-ekonomické ukazovatele*)
- (ii) **Zážitkový región: cestovný ruch, identita a aktívna rekreácia** (*zamestnanosť a príjmy cez projekty cestovného ruchu a aktívnej rekreácie*)
- (iii) **Infraštruktúra, služby a bezpečné obce** (*prístup k infraštruktúre a službám*)
- (iv) **Sociálne služby, zdravie a demografia** (*demografický stav a kvalita života*)

Jednotlivé aktivity a opatrenia sú bližšie špecifikované v *Prílohe č. 1*.

Výber hlavných aktivít v Pláne rozvoja prioritného okresu Gelnica vychádza z kombinácie metodického rámca a reálnych potrieb územia, ktoré boli identifikované v participatívnom procese. Okres Gelnica dlhodobo čelí kumulácii štrukturálnych problémov – dlhodobej nezamestnanosti, nízkej príjmovej úrovne obyvateľstva, nedostatku pracovných príležitostí a odlivu mladých, kvalifikovaných a ekonomicky aktívnych obyvateľov, vysokému ekonomickému zaťaženiu produktívnej populácie a sociálnemu znevýhodneniu časti obyvateľstva, slabému podnikateľskému prostrediu, nedostatočnej infraštruktúre a obmedzenej dostupnosti verejných služieb. Hlavné aktivity preto reagujú na **príčiny týchto problémov**, nie iba na ich prejavy, a vytvárajú vzájomne previazaný rámec intervencií. Sociálno-ekonomickí partneri vidia možnosti rozvoja obcí a okresu prostredníctvom všetkých štyroch hlavných aktivít a ich opatrení uvedených v prílohe č. 1. Za najvýznamnejší rozvojový potenciál boli označené najmä hlavná aktivita č. 2 – Zážitkový región: cestovný ruch, identita a aktívna rekreácia a hlavná aktivita č. 3 – Infraštruktúra, služby a sociálne služby.

Prioritné aktivity Plánu rozvoja:

Hlavná aktivita 2 – Zážitkový región: cestovný ruch, identita a aktívna rekreácia

(vysoká priorita opatrení 2.1-2.5)

Cestovný ruch predstavuje jednu z hlavných rozvojových priorít okresu Gelnica. Analytická časť dokumentu poukázala na množstvo faktov obmedzujúcich rozvoj územia, najmä nedostatočne rozvinuté podnikateľské prostredie, absenciu väčších zamestnávateľov, vysokú mieru nezamestnanosti a odliv ekonomicky aktívneho obyvateľstva. Rozvoj cestovného ruchu preto predstavuje jednu z reálnych možností vytvárania nových pracovných príležitostí, podpory miestnej ekonomiky a zvyšovania atraktivity okresu prostredníctvom efektívneho využívania jeho vnútorného potenciálu, prírodných, kultúrnych a historických hodnôt.

Okres Gelnica disponuje významným potenciálom pre rozvoj prírody blízkeho, zážitkového a kultúrne orientovaného cestovného ruchu, ktorý môže prispieť k diverzifikácii miestnej ekonomiky a posilneniu regionálnej identity. Jeho ďalší rozvoj je však podmienený odstránením viacerých bariér, predovšetkým v oblasti **turistickej infraštruktúry, tvorby turistických produktov, propagácie územia, koordinácie aktérov cestovného ruchu a zvyšovania kvality poskytovaných služieb**.

Hlavná aktivita 3 – Infraštruktúra, služby a bezpečné obce

(vysoká priorita opatrení 3.1-3.5)

Investície do rozvoja technickej a občianskej vybavenosti, verejných služieb a zvyšovania bezpečnosti majú potenciál významne prispieť k zlepšeniu kvality života obyvateľov, vytváraniu priaznivého prostredia pre hospodársky rozvoj a posilňovaniu atraktivity územia pre život, prácu i podnikanie.

V podmienkach okresu Gelnica je rozvoj infraštruktúry úzko prepojený s oblasťou vzdelávania, kultúry a komunitného života. Práve tieto oblasti zohrávajú významnú úlohu pri zvyšovaní atraktivity obcí a vytváraní podmienok na stabilizáciu a udržanie mladých, vzdelaných a ekonomicky aktívnych obyvateľov v regióne.

4. Merateľné ukazovatele plánu rozvoja

Pre sledovanie dosahovania cieľov sú zadefinované kľúčové merateľné ukazovatele, ktoré vychádzajú priamo zo špecifických ukazovateľov definovaných vo vyhláske.

Označenie	Názov merateľného ukazovateľa	Východisková hodnota ⁴	Cieľová hodnota (2026) ⁵	Cieľová hodnota (2027)	Cieľová hodnota (2028)
SE01	Podiel počtu osôb, ktoré sú členmi domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi z počtu obyvateľov v	9,77	9,70	9,63	9,56
SE02	Podiel uchádzačov o zamestnanie v produktívnom veku na obyvateľstve v produktívnom veku v %	7,63	7,40	7,20	7,00
SE03	Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v EUR	1241	1255	1269	1283
DS01	Hrubá miera celkového prírastku obyvateľstva (na 1000 obyv.) v ‰	0,91	0,92	0,93	0,94
DS02	Index ekonomického zaťaženia osôb v %	58,55	58,30	58,10	57,80
DS03	Index starnutia v %	71,58	71,38	71,10	71,00
VI01	Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov v %	66,80	66,93	66,98	67,03
VI02	Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s ČOV v %	37,30	37,43	37,48	37,53
VI03	Podiel adries s dostupnosťou internetu s rýchlosťou minimálne 100 Mbps v %	79,25	80,25	81,55	82,25
VI04	Podiel detí vo veku 2 - 5 rokov navštevujúcich MŠ v %	38,12	38,34	38,57	38,80

⁴ Podľa zoznamu prioritných okresov zverejneného 1.11.2025.

⁵ Pribežná hodnota, ktorú plánuje okres dosiahnuť v danom roku realizáciou aktivít. Pri monitorovaní budú použité hodnoty ukazovateľa z obdobia n-2.

5. Očakávané výsledky, monitorovanie a hodnotenie dosiahnutého pokroku

5.1. Časový harmonogram realizácie plánu rozvoja

Za realizáciu jednotlivých projektov v rámci hlavných aktivít a ich opatrení a úloh sú zodpovední samotní prijímatelia regionálneho príspevku, s ktorými na základe vyhodnotenia jednotlivých výziev na predkladanie žiadostí o poskytnutie regionálneho príspevku uzatvorí MIRRI SR zmluvu o poskytnutí regionálneho príspevku. Harmonogram realizácie plánu rozvoja je navrhnutý na roky 2026 – 2028.

5.2. Možnosti financovania plánu rozvoja

Hlavné aktivity plánu rozvoja sú financované z prostriedkov štátneho rozpočtu SR a alokované na základe rozhodnutia MIRRI SR pre príslušný kalendárny rok, ktoré MIRRI SR zverejní na svojej webovej stránke. Alokačný mechanizmus zohľadňuje potreby jednotlivých prioritných okresov, pričom MIRRI SR je oprávnené rozhodnúť o zmene alokácie alebo jej presune alebo jej časti na iný prioritný okres najmä v prípadoch, ak nedôjde k vyčerpaniu alokovaných prostriedkov alebo pripravenosť predložených žiadostí a projektov nedosiahne požadovanú odbornú úroveň vypracovania.

5.3. Gestori a spôsob monitorovania

Plnenie plánu rozvoja vyhodnocuje a kontroluje MIRRI SR v spolupráci s Okresným úradom Gelnica a riadiacim výborom prioritného okresu⁶.

Postup pre monitorovanie a hodnotenie plánu rozvoja prioritného okresu je upravený interným predpisom MIRRI SR.

5.4. Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ

Riadiaci výbor prioritného okresu v súlade s ustanovením § 5 ods. 1 písm. d) zákona o prioritných okresoch monitoruje a hodnotí plnenie výziev a plánu rozvoja prioritného okresu prostredníctvom hodnotiacej správy každoročne do 30. júna za predchádzajúci kalendárny rok.

6. Prílohy

Príloha č. 1 – Zoznam hlavných aktivít, opatrení a úloh plánu rozvoja

⁶ Podľa § 2 písm. e) zákona o prioritných okresoch sa riadiacim výborom prioritného okresu rozumie poradný orgán MIRRI SR zriadený v každom prioritnom okrese.

PRÍLOHA Č. 1 K PLÁNU ROZVOJA PRIORITNÉHO OKRESU

VYMEDZENIE HLAVNÝCH AKTIVÍT A OPATRENÍ

Táto príloha obsahuje všeobecné vecné vymedzenie hlavných aktivít a opatrení a typové zameranie projektov, ktoré môžu byť podporované v rámci regionálneho príspevku. Konkrétne oprávnené osoby žiadateľov, finančné limity, populačné alebo iné limity, oprávnené výdavky, osobitné podmienky, obmedzenia a ďalšie pravidlá podpory určí príslušná vyhlásená a schválená výzva.

Pri zaradení projektu je rozhodujúci jeho hlavný účel a dominantný výsledok, nie samotný názov projektu, stavby, zariadenia alebo výdavku. Uvedené príklady sú orientačné a nevytvárajú uzavretý zoznam projektov.

HLAVNÁ AKTIVITA 1 – PRÁCA A PRÍJMY V REGIÓNĚ

Podpora zamestnanosti, príjmov, miestneho podnikania, inovácií a pracovných zručností s rozvojovým účinkom v prioritnom okrese.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
1.1 Sociálna a inkluzívna ekonomika	Pracovná integrácia znevýhodnených a zraniteľných osôb prostredníctvom sociálnych, komunálnych alebo komunitne orientovaných ekonomických činností s udržateľným pracovným a miestnym prínosom.	Patria sem sociálne a komunálne podniky, sociálne dielne, komunálne a údržbové služby, reuse a opravárenské činnosti, miestna výroba a služby, ak je ich jadrom vytváranie a udržanie pracovných miest pre určené znevýhodnené alebo zraniteľné skupiny.
1.2 Miestne MSP a tradičná výroba	Rozvoj miestnych mikro-, malých a stredných podnikov, výroby, remesiel, spracovania miestnych surovín, obchodu a služieb s cieľom zvýšiť hospodársky výkon a stabilitu miestnej ekonomiky.	Patria sem projekty vzniku, rozšírenia alebo modernizácie výroby a služieb, najmä potravinárstva, dreva, kovu, textilu, remesiel, stavebných a opravárenských činností, miestnych služieb, poľnohospodárstva, lesníctva, logistiky, odbytu a regionálnych produktov.
1.3 Inovácie, výskum, digitalizácia, kybernetická bezpečnosť a GDPR	Podpora inovácií, aplikovaného výskumu, technologickej modernizácie, automatizácie a digitalizácie, ako aj riešení zvyšujúcich kybernetickú odolnosť a ochranu osobných údajov.	Patria sem nové alebo podstatne zlepšené technológie, automatizované a dátovo riadené procesy, digitálne systémy a služby, vývoj a aplikovaný výskum, ako aj funkčné opatrenia kybernetickej bezpečnosti, ochrany dát a súladu s GDPR.
1.4 Prepojenie vzdelávania a trhu práce	Vzdelávanie orientované na zamestnateľnosť a konkrétne potreby trhu práce, najmä praktická a odborná príprava, rekvalifikácie, odborná prax a spolupráca vzdelávacích organizácií so zamestnávateľmi.	Patria sem duálne vzdelávanie, odborná prax, rekvalifikačné a kvalifikačné programy, pracoviská praktického vyučovania, odborné dielne a laboratória, kariérne poradenstvo a ďalšie programy smerujúce k získaniu pracovných zručností a uplatneniu.
1.5 Prevencia rizikových javov v športe, integrita a kariérna tranzícia športovcov	Podpora bezpečného a integritného športového prostredia a prípravy športovcov na profesionálnu aj pošportovú kariéru prostredníctvom vzdelávania, prevencie, poradenstva, mentoringu a vhodných digitálnych nástrojov.	Patria sem programy prevencie manipulácie súťaží, rizikového stávkovania, dopingu, násilia, diskriminácie, šikany a zneužívania, vzdelávanie športovcov a ich podporného prostredia, bezpečné oznamovacie postupy, vstupná príprava mladých športovcov, kariérne poradenstvo a rekvalifikácia.

HLAVNÁ AKTIVITA 2 – ZÁŽITKOVÝ REGIÓN: CESTOVNÝ RUCH, IDENTITA A AKTÍVNA REKREÁCIA

Rozvoj udržateľného cestovného ruchu, návštevníckych produktov, regionálnej identity, služieb pre návštevníkov a aktívnej rekreácie.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
2.1 Tematické produkty cestovného ruchu	Rozvoj ucelených a dlhodobo využiteľných turistických produktov založených na (A) vode; (B) prírode, horách a turistike vrátane cykloturistiky; (C) histórii a kultúre; alebo (D) vidieku a agroturistike.	Patria sem turistické a cyklistické trasy, vodné a prírodné návštevnícke produkty, vyhliadky, náučné a tematické trasy, sprístupnenie pamiatok a sakrálnych stavieb, expozície, návštevnícke programy, vidiecke a agroturistické zážitky a digitálna interpretácia viazaná na konkrétnu lokalitu alebo trasu.
2.2 Destinačný manažment, marketing, regionálna identita a značka	Spoločné riadenie, koordinácia a prezentácia destinácie alebo uceleného územia, budovanie regionálnej identity a značky a prepájanie atrakcií, služieb a miestnych aktérov.	Patria sem projekty destinačného manažmentu, spoločnej regionálnej značky a komunikácie, destinačné weby a aplikácie, spoločné mapy a publikácie, marketingové kampane územia, koordinácia ponuky a podujatí, návštevnícke dáta a partnerstvá viacerých aktérov.
2.3 Podporné MSP pre cestovný ruch	Rozvoj podnikateľských služieb, ktoré návštevník priamo využíva počas pobytu a ktoré dopĺňajú alebo zvyšujú kvalitu turistickej ponuky územia.	Patria sem najmä ubytovanie, gastronómia, požičovne a servis rekreačného vybavenia, sprievodcovské a zážitkové služby, turistická doprava, predaj regionálnych výrobkov a ďalšie služby s preukázateľnou väzbou na cestovný ruch.
2.4 Aktívny rekreačný šport	Podpora pravidelného amatérskeho športovania, tréningu a aktívnej rekreácie prostredníctvom športovo-rekreačných priestorov, zariadení, vybavenia a programov s dlhodobou využiteľnosťou.	Patria sem workoutové a outdoorové zóny, pumptracky, skateparky, športové okruhy, multifunkčné ihriská, kurty, telocvične a pohybové sály, lezecké a tréningové prvky, športové zázemie a spoločné vybavenie a pravidelné amatérske alebo komunitné športové programy.
2.5 Multifunkčné vodné plochy	Vznik, obnova a funkčné dobudovanie vodných plôch, ktoré plnia retenčnú alebo inú vodohospodársku funkciu a zároveň prinášajú ďalší rekreačný, rybársky, protipožiarne alebo ekologický úžitok.	Patria sem rybníky a retenčné nádrže, obnova vodných plôch, regulačné a technické prvky, protipožiarne odberné miesta, športový rybolov, bezpečné vstupy, lovné miesta, móla, primerané hygienické a návštevnícke zázemie a prvky podporujúce biodiverzitu.

HLAVNÁ AKTIVITA 3 – INFRAŠTRUKTÚRA, SLUŽBY A BEZPEČNÉ OBCE

Podpora projektovej pripravenosti a realizácie verejných investícií, menších lokálnych zásahov, spolufinancovania a bezpečnostných a záchranných riešení.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
3.1 Projektová príprava verejných investícií	Príprava konkrétnych verejných investícií do štádia umožňujúceho ich povolenie, financovanie a následnú realizáciu.	Patria sem projektové a technické dokumentácie, architektonické a inžinierske návrhy, štúdie uskutočniteľnosti, rozpočty a výkazy výmer, odborné prieskumy a posudky, povoľovacie podklady, inžinierska činnosť a ďalšia príprava priamo viazaná na konkrétnu plánovanú verejnú investíciu.
3.2 Realizácia verejnej infraštruktúry a základných služieb	Realizácia, obnova a rozvoj verejnej infraštruktúry, verejných budov, technických sietí, verejných priestranstiev a základnej občianskej vybavenosti.	Patria sem projekty výstavby, rekonštrukcie alebo funkčnej obnovy miestnej technickej a dopravnej infraštruktúry, verejných budov a priestorov, vodného hospodárstva, energetických a technických systémov, verejnej konektivity a ďalších investícií slúžiacich obyvateľom alebo verejnosti.
3.3 Malé projekty pre obce do 500 obyvateľov (pre CORE okresy) a do 2000 obyvateľov (pre STATUS okresy)	Menšie, samostatne funkčné a rýchlo realizovateľné lokálne projekty s bezprostredným prínosom pre verejný priestor, bezpečnosť, životné prostredie alebo miestne služby.	Patria sem drobné úpravy verejných priestranstiev a prístupov, mobiliár, zastávky, menšie bezpečnostné a záchranné prvky, zeleň a vodozádržné opatrenia, komunitné a návštevnícke prvky, informačné a komunikačné vybavenie a ďalšie lokálne zásahy vytvárajúce nový alebo zlepšený verejný výstup.
3.4 Spolufinancovanie projektov rozvoja územia z externých zdrojov	Podpora vlastného spolufinancovania rozvojových projektov financovaných z iného externého verejného zdroja, ak regionálny príspevok dopĺňa konkrétny hlavný projekt.	Patria sem projekty, pri ktorých je zabezpečené externé financovanie a je určená povinnosť vlastného spolufinancovania alebo iná prípustná spolufinancovaná časť; môže ísť o verejnú infraštruktúru, životné prostredie, sociálne a komunitné služby, energetiku, digitalizáciu a ďalšie oblasti rozvoja územia.
3.5 Integrované bezpečnostné a záchranné systémy obcí	Funkčné bezpečnostné, monitorovacie, varovné a záchranné systémy zvyšujúce ochranu obyvateľov, verejného priestoru a schopnosť obce reagovať na mimoriadne udalosti.	Patria sem kamerové a monitorovacie systémy, osobné záznamové systémy oprávnených zásahových zložiek, mobilné monitorovanie a drony v zákonnom režime, systémy včasného varovania a krízovej komunikácie, AED a ďalšie systémy okamžitej záchrany života vrátane potrebného softvéru, inštalácie, školení a servisu.

HLAVNÁ AKTIVITA 4 – SOCIÁLNE SLUŽBY, ZDRAVIE A DEMOGRAFIA

Podpora dostupných a udržateľných sociálnych, komunitných a zdravotných služieb reagujúcich na demografické, zdravotné a sociálne potreby obyvateľov.

Názov opatrenia	Základné vymedzenie	Typové zameranie projektov
4.1 Rozvoj sociálnych služieb a komunitnej podpory	Vznik, rozšírenie a skvalitnenie sociálnych služieb a pravidelnej komunitnej podpory pre seniorov, osoby so zdravotným znevýhodnením, rodiny, osoby v krízovej situácii a ďalšie zraniteľné skupiny.	Patria sem terénne a domáce, ambulantné, denné a pobytové sociálne služby, krízová a nízkoprahová pomoc, podpora samostatného života, komunitné centrá a programy, sociálne poradenstvo a ďalšie odborné činnosti; priestory, vybavenie a mobilita sú súčasťou opatrenia, ak priamo vytvárajú alebo rozširujú konkrétnu službu.
4.2 Dostupná zdravotná starostlivosť a prevencia	Zlepšenie územnej, časovej, fyzickej a sociálnej dostupnosti zdravotnej starostlivosti a zdravotne zameranej prevencie pre konkrétne skupiny obyvateľov.	Patria sem vznik alebo rozšírenie ambulantnej starostlivosti, mobilné a výjazdové zdravotné služby, preventívne vyšetrenia a skrining, telemedicína a telekonzultácie, monitoring chronických pacientov, rehabilitačná a ďalšia odborná zdravotná starostlivosť, programy duševného zdravia a pravidelné preventívne programy.